

ለሊዮ ቶሎይስቶይ የተጻፈ ደብዳቤ

(እውነተኛ የሰሙኑ ገጠመኝ)

አንድ ወዳጄ ከሳምንታት በፊት አንድ ቴአትር ይጽፍና በአዲስ አበባ ከተማ ካሉት ቴአትር ቤቶች ወደ አንዱ ይሄዳል። ድርሰቱን ለግምገማ እንዲያስገባ ይነገረዋል። አስገባ። በቀደም ዕለት የግምገማውን ውጤት ለማየት ወደ ቤተ ተውኔቱ ያመራል። መዝገብ ቤቶቹም «የግምገማው ውጤት ደርሷል። መታወቂያዎትን አሳይተው ፈርመው መውሰድ ይችላሉ» ይሉታል። ከደረሰ ኪሱ መሻለጥ አድርጎ መታወቂያውን ሰጣቸው። የመዝገብ ቤቱ ባልደረባ መታወቂያውንና ደብዳቤውን አስተያየት ለመውሰድ አይችሉም፤ መውሰድ የሚችለው ደራሲው ነው» ይሉታል። እርሱም ደረቱን ነፍቶ «ድርሰቱ ባለቤት እኔ ነኝና ልውሰድ» ይላል። መዝገብ ቤቶቹም «እዚህ ላይ የተጻፈው ግን የእርስዎ ስም ሳይሆን የደራሲው ስም ነው» ይሉታል። ግራ ገባው። እዚህ ቴአትር ቤት ይህንኑ ድርሰት ይዞ የመጣ ሌላ ደራሲ ይኖር ይሆን? ብሎ አሰበ። የትርጉም ሥራዎች አንዱ ችግር ይህ ነው። የተለያዩ ሰዎች አንድን ሥራ ያውም በተመሳሳይ ጊዜ ተርጉመው ሊያቀርቡት ይችላሉ።

የተጻፈውን ደብዳቤ ማየት እችላለሁ» ይላል ወዳጄ የተጻፈለትን ሰው ስም ለማየት ጓጉቶ።

«መውሰድ አይችሉም እንጂ ማየትስ ይችላሉ» አለው የመዝገብ ቤቱ ባልደረባ።

ወዳጄ ወደ ማኅደሩ አንገቱን ልኮ ሲመለከተው ግን ክው ብሎ ነበር የቀረው።

የወዳጄ የቴአትር ድርሰት የዝነኛው ሩሲያዊ ደራሲ የሊዮ ቶሎይስቶይ ድርሰት ነው። ወዳጄ ወደ አማርኛ ተርጉሞ ነው ያቀረበው። በድርሰቱ ጽሑፍ ላይ «ደራሲ ሊዮ ቶሎይስቶይ፣ ተርጓሚ እገሌ» ይላል። አስደናቂው የቴአትር ቤቱ ደብዳቤ «ለአቶ ሊዮ ቶሎይስቶይ» ተብሎ ነው የተጻፈው። ለዚህ ነበር መዝገብ ቤቱ መስጠት የቸገረው። ወዳጄ መጀመሪያ ነደደው፣ ቀጥሎ ገረመው፣ በመጨረሻም ዞረበት። ለማረጋገጥም ፊርማና ማኅተሙን አየው።

«ሊዮ ቶሎይስቶይኮ የለም» አለ ወዳጄ የሚናገረው ነገር ግራ ገብቶት።

«ታዲያ አቶ ሊዮ ሲመጡ ይውሰዱ፣ ወይም እርስዎ ሕጋዊ ውክልና ይዘው ይምጡና ይውሰዱላቸው» አለ የመዝገብ ቤቱ ባልደረባ ነገሩን ያቀለለ መስሎት።

«ከማን ነው ውክልና የማመጣው» አለ ወዳጄ የማሸላ ሳቅ ስቆ።

የመዝገብ ቤቱ ባልደረባ መነጽሩን አፍንጫው ላይ አስደግፎ መዝገቡን እያየ «አቶ ሊዮ ቶሎይስቶይ ነዋ። ዛሬኮ ውክልና ቀላል ሆኗል። በ30 ደቂቃ ይጨርሱታል። ውጭ ሀገር ከሆኑም መላክ ይችላሉ» አለው።

«ሊዮ ቶሎይስቶይን ታውቀዋለህ?» አለው።

«እዚህ ቴአትር ቤት ድርሰት ይዞ የሚመጣው ብዙ ነው። ስንቱን ዐውቀዋለሁ ብለው ነው። በተለይ ጀማሪ ደራሲዎችን አናውቃቸውም። ይህ ሊዮ የተባለው ጀማሪ ጸሐፊ ይሆን?» አለና በግማሽ መነጽሩ እያየ መለሰለት። እንዴት አድርጎ

ሊያስረዳው ይችላል። ሊቃውንት ተብለው የተቀመጡት ገምጋሚ ኮሚቴዎች ያላወቁትን ይህንን የመዝገብ ቤት ሹም ዕውቅ ማለት ግፍ ነው። «ድጋው ምን አረገ ሊቆቹን ነው መርገም» አለ ገሞራው።

«ሊዮ ቶሎይስቶይኮ ሞቷል። እንዴት ነው ለሞተ ሰው ደብዳቤ የምትጽፉት?»

ውይ፣ ውይ፣ ውይ ብሎ የመዝገብ ቤቱ ሹም አዘነ። ባያውቀውም በባህሉ መሠረት ለሞተ ሰው ማዘን ያለ ነው።

መቼ ነው የሞቱት። አይ ሰው መሆን፤ ቴአትራቸው ሳይታይላቸው፤ ትንሽም ቢሆን ገንዘብ ሳያገኙ፤ አይ ሰው፤ ሰውና እንጨት ተሰባሪ ነው» አለ የመዝገብ ቤቱ ባልደረባ አንገቱን እየነቀነቀ።

የሞተውም በ1903 ዓም የዛሬ 106 ዓመት በኅዳር ወር ነው» አለው ወዳጄ። የመዝገብ ቤቱ ባልደረባ ግራ ገባው። እስከዛሬ የተገመገመ ድራማ ሲያስረክብ ኖረ እንጂ ራሱ ድራማ ሠርቶ አያውቅም። አሁን ግን ራሱ ድራማ እየሠራ መሰለው።

«አሁን የሚሉኝ ገር እዚህ አንዳንዶች ጽፈው ከሚያመጡት የተሻለ ድራማ ይወጣዋል» አለና መዝገብ ቤቱ ሳቀ።

«እንዴት የሚገመገሙት ሰዎች ሊዮ ቶሎይስቶይን አያውቁትም? ለመሆኑ ምን ተምረው ነው ገምጋሚ የሆኑት። የድርሰት አብነቶችን ሳያውቁ ምኑን ነው የሚገመገሙት? በ1821 ዓም ራሽያ ተወልዶ በ1903 ዓም የሞተውን ታላቁን የድርሰት ሰው ቶሎይስቶይን የማያውቅ የድርሰት ገምጋሚ ቴአትሮቻችንን ቢጥል ምን ይገርማል። ቴአትር የማያውቁ ሰዎች ቴአትር ከገመገሙ ቴአትር ሞቷል በለኛ።»

የመዝገብ ቤት ባልደረባው አንገቱን እየነቀነቀ «ቤታው እኛ የታዘዘነው አቶ ሊዮ ቶሎይስቶይ ለሚባሉ ሰው አስፈርማችሁ ስጡ ተብለን ነው። እርስዎ ደግሞ አቶ ሊዮ ሞተዋል እያሉኝ ነው። ይህ እንግዲህ ከዐቅማችን በላይ ነው። አለቆቻችንን ያነጋግሩ። እነርሱ ወስነው ይህዱና እዳው ለኛ ነው የሚተርፈው» አለው።

ወዳጄ እያዘነም፣ እየተበሳጨም፣ እየተገረመም መጣና ተረከልን።

አንድ መምህራ «ጥበብ በነጋድያን እጅ ስትወድቅ ሸቀጥ፣ በሹመኞች እጅ ስትወድቅ ቀልድ፣ በሆዳሞች እጅ ስትወድቅ ዳቦ፣ በምንደኞች እጅ ስትወድቅ የሥራ ልብስ፣ በዐዋቂዎች እጅ ስትወድቅ ዘውድ ትሆናለች ይሉ ነበር። ጥበብን የማያፈቅራት ሰው እንግን ሊገመገማት ሊያደንቃት አይችልም። ታዋቂው ባለቅኔ መጋቤ ምሥጢር ወልደ ሩፋኤል ቅኔ ተቀኝቶ ሲወርድ እንኳን ቅኔ ሊያውቅ ቋንቋው ያልቀናለት ሹም ያገኘውና (ይበል ነው) ይለዋል። መጋቤ ምሥጢርም «አንተ ከሰማኸውም ምኑን ቅኔ ተቀኝሁት» አለ አሉ። ጥበብ መጀመሪያ ፍላጎት፣ ከዚያም ዕውቀት፣ ቀጥሎም ተመስጦ በመጨረሻም አንክሮ ትሻለች። ጥበብን የተማረ ሁሉ አይደርስባትም። «አይቴ ብሔራ ለጥበብ - የጥበብ ሀገሯ ወዴት ነው» እያለ የሚፈልጋት እንጂ። ጥበብን የተሸመባት ሁሉ አያውቃትም። «ወበአይቴ ተረከበ አሠረ ፍኖታ - የጎዳናዋ ፍለጋ በወዴት ተገኘ» ብሎ የሚመረምራት እንጂ። ጥበብን ባለ ገንዘብ አይገዛትም፤ መኑ ዐደወ ባሕረ ወተሣይጣ በወርቅ ቀይሕ - ባሕሩን ተሻግሮ በቀይ ወርቅ የገዛት ማነው?» እያለ በአንክሮ የሚከተላት እንጂ። ጥበብን ምንደኛ ቅጥረኛ አይደርስባትም፣ «መኑ ዐርገ መልዕልተ ደመናት ወአውረዳ - ከደመናት በላይ ወጥቶ ያወረዳት ማነው?» እያለ የሚመስጥ እንጂ።

በተማሪዎች ንቅናቄ ጊዜ የተገጠመ አንድ ግጥም አለ ላም እሳት ወለደች

ወንፊት ውኃ ቀዳ

ሺ ግመል አለፈ በመርፌ ቀዳዳ

በሰንበሌፕ ቁጣ ወደቀ አሉ ዋርካ

ተከካ አልተከካ

ተቦካ አልተቦካ

ተሳካ አልተሳካ

የምንቸገረኝ ቤት ሁል ጊዜ ፋሲካ

በትእዛዝ ሊቅ መሆን ይህም አለ ለካ።

ተብሎ ተገጠመ ይባላል።

አንዱ ጓደኛችንም ተርጓሚውን እንዲህ አለው ለምን ለቶልስቶይ፣ ባለበት ብለህ ደብዳቤ አትጽፍለትም።

ይድረስ ለሊዮ ቶሎይስቶይ። ይኼው ከስምንተኛው ሺ መድረሳችን ታወቀ። ለዕውቀት ያልደረሱ፣ ለሙብል ያላነሡ፣ በትእዛዝ ሊቅ፣ በድጋፍ ምሩቅ የሆኑ፣ አበል የሚሰበሰቡባቸው፣ ጥበብ የማይገዳቸው የሀገራችን ሹማምንት መፈጠርህንም፣ መሞትህንም ሳያውቁ፣ በሞትክ በመቶ ስድስት ዓመትህ ከመዝገብ ቤት መጥተህ ደብዳቤ እንድትወስድ ጽፈውልሃል። ከቻልክ የገነትን ጠባቂ መልአክ አስፈቅደህ ናና ደብዳቤህን ፈርመህ ውሰድ። ምናልባት የቀበሌ መታወቂያ ይቸግርህ ከሆነ ምርጫ ሲደርስ ከመጣህ ማውጣቱ ይቀራል። የቤት ምዝገባ ሰሞን ግን እንዳትመጣ። አሳዛኙ ነገር ከ70 ዓመት በፊት ጽፈኸው ዓለምን ጉድ ያሰኘህበት ድርሰትህ በቴአትር ቤታችን ገምጋሚ ኮሚቴ ከልማታዊነትና ከሕዝባዊ ከብሔር ብሔረሰቦች መብት አንጻር ማረሚያ ስለተሰጠው እርሱን አስተካክለህ እንደገና ለማሳተም መሬት ላይ መቆየት የግድ ሊሆንብህ ነው። ያውም ድርሰትህ የኋላ ዘመን መሆኑ ከታወቀ የነፍጠኛና የጉልተኛ ድርሰት ነው ከመባል ከተረፈልህ ነው። ስትመጣ ስሙን እንጂ ድርሰቱን ብዙም ለማናውቀው የሀገርህ ሰው ለፑሽኪን ያሠራንለትን አደባባይ ትጎበኛለህ።